

Suvi Leppäpuisto

**KATSAUS KIRKON ERITYISNUORISOTYÖHÖN JA
UUTEEN NUORISOLAKIIN**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Helmikuu 2012

TIIVISTELMÄ

Yksikkö Humanistinen ja kasvatustieteiden yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Helmikuu 2012	Tekijä/tekijät Suvi Leppäpuisto
Koulutusohjelma Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Työn nimi Katsaus kirkon erityisnuorisotyöhön ja uuteen nuorisolakiin		
Työn ohjaaja KT Reetta Leppälä	Sivumäärä 40	
<p>Tutkimukseni tavoitteena oli kartoittaa, miltä näyttää kirkon erityisnuorisotyössä tänä päivänä, näinä haastavina aikoina, alan työntekijöiden kautta tarkasteltuna ja millaisia vaikutuksia uudella, vuoden 2011 alussa voimaan tulleella nuorisolailla on. Tutkimukseni tarkoitus oli selvittää sitä, kuinka työ toimii ja kuinka se tavoittaa kohteensa sekä mitkä asiat voisivat olla työssä kenties toisin. Nuorisolain suhteen selvitin, kuinka lakimuutokset ilmenevät käytännössä. Tutkimus oli laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkimusmetodina käytin avointa yksilöhaastattelua. Kirjallinen materiaali toimi tekemieni haastattelujen tukena ja täydentäjänä. Haastattelut kohdistuivat viidelle suurissa kaupungeissa toimiville erityisnuorisotyönohjaajille.</p> <p>Tutkimuksessa tuli esille, että tämän päivän erityisnuorisotyö toimii varsin hyvin ja laaja-alaisesti yhdessä eri toimijatahojen välillä. Työ on merkityksellistä, tavoitettavaa ja yksilöllistä. Työtä tehdään monesti siellä minne muu tuki tai apu ei ylety. Työlle olisi olemassa yhä suurempi tarve ja sen tulisi kohdistua enemmän myös varhaisnuoriin. Vapaaehtoiset työntekijät ovat huomattavan tärkeä voimavara työssä. Uuden nuorisolain muutokset koskivat monialaista yhteistyötä ja etsivää nuorisotyötä. Uudistukset eivät vielä tätä tutkimusta tehdessä näkyneet erityisnuorisotyönohjaajien arjessa millään erityisellä tavalla, mutta lakimuutoksiin suhtauduttiin itsessään myönteisesti.</p>		
Asiasana Erityisnuorisotyö, kirkko, kirkon työntekijät, nuorisolaki, syrjäytyminen		

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Humanities and Education, Ylivieska	Date February 2012	Author Suvi Leppäpuisto
Degree programme Civic Activity and Youth Work		
Name of thesis Overview of the church special youth work and of the new Youth Act		
Instructor Ed.D Reetta Leppälä		Pages 40
<p>The aim of this study was to find out how the special youth work of the church looks today in these difficult times. The subject was approached via professionals' views. In addition, the objective was to find out what kind of an impact the new Youth Act that came in force at the beginning of 2011 has. The objective of this study was to determine how well the special youth work functions in practice, how it reaches its target and what things could perhaps be done differently in special youth work. As for the Youth Act, it was found out how the changes in the law reflected in practice. The study was a qualitative one. The research method used was open individual interviews. The written material supported and complemented the interviews. The interviews focused on special youth workers working in five major cities.</p> <p>The study revealed that special youth work today works quite well and there is wide-ranging consultation between various parties. The work is significant and individual, and it reaches its targets. Special youth work is done in many cases out there where other forms of support or assistance cannot reach. There would be a growing need for special youth work and it should be directed more to preteenagers. Voluntary workers are a very important resource in special youth work. The changes of the new Youth Act had brought about were related to multiprofessional collaboration and outreach youth work. At the time when this thesis was written, the reforms did not yet reflect in the everyday work of special youth workers in any particular way, but the interviewees had a positive attitude to the changes in the law.</p>		
Key words Special youth work, church, church professionals, youth act, social exclusion		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KIRKON ERITYISNUORISOTYÖ	3
2.1 Mistä kaikki alkoi?.....	3
2.2 Työn lähtökohdat, luonne ja työmuodot	7
2.3 Kohdenuori	10
2.4 Erityisnuorisotyönohjaaja	11
2.5 Oma persoona työvälteenä	12
2.6 Työn piilevä arvostus	13
3 NUORISOLAISTA JA MUUTOKSISTA	15
3.1 Monialainen yhteistyö	16
3.2 Etsivä nuorisotyö	17
4 SYRJÄYTYMINEN JA AIKUISTEN VASTUU	19
5 TIETEELLINEN TUTKIMUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT	23
5.1 Tieteellisyydestä	23
5.2 Laadullinen tutkimus	24
5.3 Haastattelu	26
5.4 Tutkimusaihe, ongelmat ja analyysi	28
6 TULOKSET	30
6.1 Tutkimustulokset	30
6.2 Johtopäätökset	34
7 POHDINTA	37
LÄHTEET	39

1 JOHDANTO

"Vain kivet ovat kovia. Ihminen on herkkä, haavoittuva. Mutta mitä maailma onkaan tehnyt heille." (Kemppinen 1999, 87.)

Nuorisotyö on täynnä monenlaisia haasteita ja ikuisuuskyseksiä. Erityisesti viime vuosina nuorisotyöstä on kuitenkin alettu puhumaan entistä enemmän julkisesti. Nykyistä ajanhenkeä on luonnehdittu nuorille varsin raskaaksi ja vaativaksi. Muutosten vauhti ympärillä tuntuu kiihtyvän. Tämä luo myös perheille entistä suurempia vaatimuksia. Nuorten sekä perheiden ongelmat moninaistuvat. Samaan aikaan nuorisotyössä on jouduttu erilaisten säästöjen ja leikkureiden uhriksi. Nuorten syrjäytyminen ja aikuisen kaipuu tuntuvat olevan alati kasvavia asioita.

2000-luvun yhteiskuntaa luonnehditaan usein jälkimoderniksi yhteiskunnaksi. Siihen katsotaan yhdistyvän kaaos, jatkuva muutos ja arvojen kyseenalaistaminen. Jatkuvassa vauhdin maailmassa voi kiinni pitäminen kuin myös pysähtyminen tuntua nuoresta ajoittain miltei mahdottomalta. Erityisnuorisotyö niin sanottuna kohdennettuna nuorisotyönä on yksi aikamme apuväylä nuorten ongelmiin. Se tavallisesti määritellään lähimmäiskeskeiseksi nuorisotyöksi, joka kohdistuu syrjäytyneisiin tai syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin.

Erityisnuorisotyön asiakkaat tulevat tavallisesti varsin raskaista elämäntilanteista ja kaikista yhteiskunnan luokista. Erityisnuorisotyö on osa seurakunnan nuorisotyötä ja sen työskentelymenetelmissä painottuvat erityisesti diakoninen ja sielunhoidollinen kohtaaminen, tukeminen sekä auttaminen. Toiminnassa pyritään huomioimaan myös perheet sekä eri yhteistyötahot. Vuoden 2011 alussa voimaan astunut uusi nuorisolaki toi syrjäytymisvaarassa olevien nuorten

elämään häivähdyksen enemmän valoa. Erityisnuorisotyöstä tuli kunnille lakisääteinen velvollisuus.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on sukeltaa kirkon erityisnuorisotyöhön; sen historiaan ja nykymaailmaan, jotka aukeavat kirjallisuuden sekä alan ammattilaisille tekemiini haastattelujen kautta. Tarkoituksena on lisäksi avata hieman syrjäytymisen käsitettä ja selventää nuorisolakia. Näiden ohessa pyrin myös kasvamaan itse ammatillisesti.

Tutkimus on laadullinen. Käyttämäni kirjallinen materiaali tukee ja täydentää haastattelututkimusta. Keskeisenä tutkimusongelmana on selvittää, miltä näyttää kirkon erityisnuorisotyössä tänä päivänä työntekijän kautta tarkasteltuna ja millaisia vaikutuksia uudella nuorisolailla on. Kuinka työ näyttää toimivan ja kuinka se tavoittaa kohteensa? Entä mikä voisi olla kenties toisin? Miten uusi nuorisolaki ilmenee käytännössä? Teoriaosuus koostuu aiheen kannalta mielestäni olennaisesta ja uusimmasta tiedosta. Tehdyn haastattelun kautta raottuu erityisnuorisotyönohjaajien oma arki. Myös uuden nuorisolain koukerot avautuvat.

2 KIRKON ERITYISNUORISOTYÖ

Seurakunnat ovat olleet hyvinä esimerkkeinä aktiivisesta toiminnasta nuorten parissa tehtävässä työssä. Nuorisotyötä tekemässä on ollut vahva joukko, sillä kirkon nuorisotyö todella kukoistaa. Erityisnuorisotyötäkin on tehty seurakunnissa jo yli 60 vuoden ajan. Työn tekemisen mieli ja myös merkitys korostuvat sitä mukaa, mitä kiivaammaksi elämisen tahti muuttuu. Nuorisotyössä kautta sen historian on pyritty ottamaan huomioon myös erityisen tuen tarpeessa olevat nuoret. Luterilaisen kirkon erityisnuorisotyöllä viitataan etsivään, lähimmäiskeskeiseen nuoriso- ja varhaisnuorisotyöhön. Erityisnuorisotyö kohdistuu lapsiin ja nuoriin, joiden voidaan olettaa olevan syrjäytymisvaarassa tai jotka ovat jo syrjäytyneet. Toiminnan lähtökohtana on nuorten kohtaaminen heidän omissa ajanviettopaikoissaan, kontaktien luominen ja aikuisten tarjoama tuki moninaisissa vaikeuksissa. Keskeisenä tavoitteena on, että nuori ymmärtäisi olevansa hyväksytty ja löytäisi merkityksen elämälleen Jumalan luomana ja lunastamana. Nuoren itsetuntoa pyritään vahvistamaan ja nuorta tuetaan omaehtoiseen vastuulliseen elämään. Ongelmakeskeisestä työstä huolimatta esiin on noussut vahvaa ja positiivista osaamista. (Heikkinen 2009; Jussila, Oinonen, Unkuri & Vatanen 2004, 64–65.)

2.1 Mistä kaikki alkoi?

Erityisnuorisotyö kulki alkuaikoinaan useimmiten nimellä "jengityö". Niin kutsutut jengityöntekijät partioivat kadulla ja loivat yhteyksiä nuoriin sekä nuorten omiin jengeihin. Tarkoituksena oli nuorten auttaminen heidän välittömissä elämänongelmissa. Seurakuntiin palkattiin ensimmäiset jengityöntekijät jo vuonna 1946. Kuitenkin vasta 1960–1970-lukujen vaihteessa

heitä alettiin kutsua erityisnuorisotyöntekijöiksi. Yhä edelleen Suomen erityisnuorisotyöntekijöistä noin puolet työskentelee seurakuntien palveluksessa. Jengityön aloittajana toimi Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskus. Jengityön alkuaikoina pyrittiin lähinnä hillitsemään nuorten kiihtyneitä tunteita, rauhattomuutta ja keskinäisiä väkivaltaisuuksia. Nuorisorikollisuus, ilkevallan kasvu kuin myös huumeongelmat pakottivat kaupungin vahvistamaan nuorisotyön toimintamuotoja. Nuorisotyölle kehitettiin liikkuva ja etsivä työmuoto. Vuosien kuluessa Helsingin lastensuojeluvirastoon tulevien lapsia ja nuoria koskevien ilmoitusten määrä kasvoi ja päihdeongelmat vaikeutuivat entisestään. Ongelmien ratkomiseksi alettiin panostaa ennalta ehkäisevään työhön. Tuon ajan niin kutsutussa etsivässä nuorisonhuollossa työntekijät lähestyivät nuoria esimerkiksi kahviloissa, baareissa, tanssipaikoilla ja asemilla. (Kemppinen 1999, 44; Nieminen 1995, 330.)

Suomalaisen jengityön varsinainen malli kehitettiin amerikkalaisten sosiologisten tutkimusten sekä kirjallisuuden pohjalta. Erityisnuorisotyötä alettiin tarvita, koska tietty nuorisojoukko aiheutti omalla käyttäytymisellään vahinkoa niin itselleen, toisille kuin yhteiskunnallekin. Erityisnuorisotyön alku osuu ensimmäiseen huumeaaltoon 1960-luvulla, jolloin valtaosa erityisnuorisotyöntekijöiden asiakkaista oli erilaisten liuottimien haistelijoita ja huumeiden käyttäjiä. Osa näistä nuorista menehtyi, osa taas sijoitettiin niin koulukoteihin, vankiloihin kuin myös mielisairaaloihin. (Kemppinen 1999, 44.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto järjesti Helsingissä keväällä 1964 yhdessä seurakuntien nuorisotoimiston ja Malmin rovastikunnan kanssa seminaarin, joka oli tarkoitettu jengityöntekijöille. Tämä seminaari oli aivan ensimmäisiä koulutustilaisuuksia alan työntekijöille. Seminaari kesti useita iltoja. Niin yleisöesitelmissä kuin ryhmäkeskusteluissakin tähdennettiin sitä, että

nuorisoryhmiä oli monenlaisia; osa aktiivisia ja sopeutuvia, osa välinpitämättömiä ja harmittomia, kun taas toiset rikollisia ja vaarallisia. Jengityö katsottiin niin vaativaksi, että siihen tarvittiin erikoiskoulutuksen saaneita työntekijöitä. Erilaisissa ryhmäkeskusteluissa jengityön muodoiksi esitettiin muun muassa ennaltaehkäisevää lapsikerhotyötä, avoimien ovien työtä, suoraa kontaktia nuorisojengeihin, jengien sivustavalvontaa sekä eri viranomaisten yhteistyötä. (Nieminen 1995, 330–331.)

Yksi työryhmistä ideoi hieman humoristisestikin, kuinka saataisiin liikuteltua paikoillaan maleksivia ja pahennusta herättäviä nuorisojoukkoja:

”Nuoret olisi aktivoitava jonkin hyvän ajatuksen tai tehtävän palvelukseen. Esim. koska vietämme kuntovuotta, ajattelimme, että mahdollisesti kadunkulmissa seisovat nuoret saataisiin kävelemään määrättyä katua pitkin edestakaisin. Meillä oli nuoruudessamme sellaisia kokemuksia, että ei seisty, vaan käveltiin.” (Nieminen 1995, 331.)

Jengityön kohteena alkoivat olla ajanmyötä erityisesti epäsosiaaliset ja rikolliset jengit, jotka osaltaan vaativat myös sosiaalihuollon ja kriminaalihuollon toimia. Kunnat ja seurakunnat tekivät aluksi jengityötä lähinnä suurissa asutuskeskuksissa. Nuorisoryhmät, joita erityisesti koetettiin tavoittaa, olivat niitä, jotka eivät ottaneet osaa nuorille suunnattuihin vapaa-ajan toimintoihin, vaan sen sijaan oleilivat kaduilla ja julkisissa tiloissa. Työ oli jo tuolloin luonteeltaan avointa ja etsivää. Työtä tehtiin jengien kokoontumispaikkojen läheisyydessä ja työntekijät pyrkivät luomaan kontakteja nuorisoryhmiin. Tarkoituksena ei niinkään ollut epäsosiaalisten nuorisoryhmien hajottaminen, vaan nuorten henkilökohtainen huomioiminen sekä auttaminen. (Nieminen 1995, 331–332.)

1960-luvun puolivälissä rakentui kaksi nuorison asioita hoitavaa järjestelmää, jotka olivat osittain päällekkäisiä ja osittain rinnakkaisia. Lastensuojelu ja nuorisonhuolto jäsenyivät osaksi sosiaalitoimea. Näitä ohjasivat erityisesti lastensuojelun, päihdehuollon sekä rikosoikeuden eri säädökset. Nuorisotyöstä tuli aivan oma toimialansa, mutta tuolloin siltä puuttui vielä lainsäädäntö. Nuorisonhuolto oli erityisesti korjaavaa työtä. Sen menetelmänä toimi yksilökohtainen ohjaus ja neuvonta. Tuon ajan ennaltaehkäisevässä, kehittävässä ja sivistävässä nuorisotyössä käytettiin keskeisenä menetelmänä ryhmätyötä. (Nieminen 1995, 332.) Pienryhmätoiminta on yhä edelleen perinteinen ja asemansa aikojen saatossa säilyttänyt nuorisotyön metodi ja muoto, joka näyttää vain vahvistavan asemaansa nyt, kun nuorten katsotaan elävän monenlaisten kertyvien elämänriskien keskellä. Ryhmätoimintoihin todella panostetaan. Niitä myös jalostetaan ja niiden ohjaamiseen on tarjolla monenlaista koulutusta. (Harinen, Heikura, Lehmus & Vallisto 2008, 9.)

Ensimmäinen erityisnuorisotyöntekijän toimi perustettiin vuonna 1972 Vantaalle. Monenlaisten kärjistyneiden nuoriso-ongelmien lisääntymisen vuoksi nuorisolautakunta kävi pitkän aikaa keskustelua siitä, millaisella ammattinimikkeellä työntekijä palkattaisiin. Nuorisolautakunnassa todettiin, että nimitys "erityisnuorisotyöntekijä" pitää sisällään laajemman tehtäväluettelon kuin siihen asti käytetty nimike "jengityöntekijä". 1970-luvulta lähtien erityisnuorisotyö alkoi olla yhdyskuntatyötä, mikä tarkoitti, että erityisnuorisotyö oli nyt enemmän tavoitteellista ja pyrki yhteistyössä, yhteisöllisesti, ratkaisemaan sosiaalisia epäkohtia. (Kemppinen 1999, 44–45.)

2.2 Työn lähtökohdat, luonne ja työmuodot

Erityisnuorisotyön juuret ovat ensisijaisesti palvelussa ja nuorten kohtaamisessa. Erityisnuorisotyötä toteuttamalla kirkko etsii myös kadottamaansa yhteyttä niihin nuoriin, jotka ovat kadottaneet yhteyden seurakuntaan. Erityisnuorisotyön toimintanäky on sama, mitä Kirkkojärjestys sanoo diakoniasta, eli etsiä niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavalla auteta. Kirkko tekee erityisnuorisotyötä, koska kaikki lapset ja nuoret ovat Jumalan luomina ja lunastamia hänen armonsäpiirissä. Vain sanan ja sakramenttien yhteydessä erityisnuorisotyö varjeltuu muuttumasta sosiaalihuolloksi. (Läsnäolon nuorisotyö 2007, 4.)

Erityisnuorisotyön luonnetta voisi kuvata liikkuvammaksi kuin esimerkiksi perinteinen avoimien ovien toiminta. Erityisnuorisotyöntekijä lähtee monesti sinne, missä nuori on niin sanotuissa riskiolosuhteissa. Erityisnuorisotyön luonne on myös ennalta ehkäisevää, korjaavaa ja hoitavaa. Erityisnuorisotyöntekijä pyrkii kiinnittämään huomionsa erityisesti niihin tekijöihin, jotka vaikuttavat nuoren itsetuntoon, motivaatioon sekä terveyteen. On ehdottoman tärkeää, että nuori oppii erottamaan sen, mikä on hyväksi hänelle itselleen ja samalla muille ihmisille. Nuori kykenee tunnistamaan omat tarpeensa, realiteetit ja näkee tulevaisuutensa edes jollain tapaa tavoitteellisena ja mielekkäänä. Mikäli nuori ei kykene uskomaan itseensä ja elämän eri mahdollisuuksiin, hän voi helposti jäädä ilman monia hyviä asioita. (Kemppinen 1999, 46.)

Pelkoja ja depressiota täynnä oleva ihminen halvaantuu psyykkisesti, jolloin ihmisessä olevat destruktiiviset voimat kasaavat kielteistä tunneenergiaa. Pelot ja häpeä toimivat tällöin kuin termitit eli nakertavat pala palalta ne tukipilarit, jotka ihmistä pystyssä kannattelevat. Kun ihmisellä on jatkuva tunne siitä, että hän voi pahoin, hän kadottaa merkittävän osan suorituskyvystään. (Kemppinen 1999, 47.)

Tunnusomaista riskiolosuhteissa eläville nuorille on usein voimakkaat pelot, epävarmuus omaa tulevaisuutta kohtaan ja turvattomuuden tunne. Jatkuvan turvattomuuden tunteen keskellä elävä nuori kokee niin voimakasta tunteiden myllerrystä, ettei hän kykene käsitellä omia mieliharmejaan riittävän rakentavasti. Kovin usein nuorten päihdeongelmien, väkivaltaisen käytöksen, rikollisuuden tai mielenterveysongelmien taustalla on juuri nuoren perusturvallisuuden järkkymistä. (Kempainen 1999, 47.)

Erityisnuorisotyöpainotteisessa työssä nuorille pyritään tarjoamaan hyvin monenlaista apua, tukea ja palveluja. Nuori voi tarvita apua muun muassa kasvamiseen, ihmissuhteisiin, kotiin, kouluun, vapaa-aikaan, päihteiden käyttöön ja itsenäistymiseen liittyvissä asioissa. Erityisnuorisotyö onkin hyvin pitkäjänteistä kasvatustyötä pyrkiessään tukemaan ja helpottamaan nuorten moninaisia elämäntilanteita. Erityisnuorisotyössä korostuu käsitys yhteisöstä, jossa kannetaan yhteisesti vastuuta kaikista lapsista ja nuorista. Erityisnuorisotyössä ollaan ikään kuin tuntosarvina nuorten maailmaan ja pyrkimyksenä on reagoida ajoissa nuorten elinolosuhteissa muuttuviin asioihin erityisesti silloin, kun ilmenee syrjäytymisen mahdollisuutta. Toiminta kohdennetaan yksilöihin, pienempiin ryhmiin ja tiettyihin ilmiöihin. Tällaisella rajatulla ja kohdennetulla työskentelytavalla pyritään tukemaan riskialteimmista tilanteista eläviä nuoria. Toimintamenetelmiä käytetään aina laaja-alaisesti ja tarkoituksenmukaisesti. (Nivala 2005, 143–144.)

Kaikkein suurimpia haasteita työskentelyssä on kyetä reagoimaan yhteiskunnan erilaisiin häiriötekijöihin niin, ettei syrjäytymisen riskiä tapahtuisi. Erityisnuorisotyössä pyritäänkin alati puuttumaan sellaisiin tilanteisiin, jossa nuori itse omilla päätöksillään, kuten päihteidenkäytöllä tai huumekokeiluilla, on ajautumassa itse kohti omaa syrjäytymistä. Nuorisotyö yleisesti on nuorten

äänenä toimimista, oli sitten kyse yhteiskunnasta, seurakunnasta tai asuinyhteisöstä. Nuorten olosuhteista tulee välittää oikeata ja rehellistä tietoa päättäjille, jotta he tietävät, mitä milloinkin on meneillään nuorten elämässä. Tiedottamisen kautta pyritään siihen, että aikuiset ottaisivat osansa yhteisestä vastuusta. (Nivala 2005, 144.)

Erityisnuorisotyöllä on seurakunnissa seuraavanlaisia työmuotoja:

- Henkilökohtaiset tapaamiset nuorten kanssa
 - Vapaaehtoisten avustajien koulutus
 - Pienryhmätoiminta
 - Etsivä katutyö
 - Saapastoiminta
 - Festivaalitoiminta
 - Päivystys ja avointen ovien päivätoiminta
 - Leiri- ja retkitoiminta
 - Koulutyö
 - Vankilatyö/kriminaalityö
 - Lastensuojeluun liittyvä yhteistyö
 - Muu erityisnuorisopainotteinen toiminta
 - Moniammatillinen verkostotyö
 - Päihde- ja huumetyö
 - Perhetyö
 - Erityisnuorisotyöpainotteinen varhaisnuoriso- ja lapsityö
 - Yhteistyö urheiluseurojen kanssa (niin kutsuttu vilttiketjutoiminta)
 - Yksityis- ja erityisrippikoulut
 - Nuorten ihmissuhderyhmät
 - Mahis-ryhmät
 - Työpaja- ja tukiasuntotoiminta
 - Poliisipappitoiminta
 - Oppilashuollon ryhmät ja tukioppilastoiminta
- (Nivala 2005, 144–145).

2.3 Kohdenuori

”Jokainen ihminen on tärkeä ja jokaisen ihmisen elämällä on tarkoitus. Jokaisen ihmisen käden jälki jää maailmaan.” (Kemppinen 1999, 136.)

Erityisnuorisotyön asiakkaat tulevat vaikeista elämäntilanteista ja kaikista yhteiskuntaluokista. Nuoret saattavat olla jo syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia. Ensisijaisesti työn tulee kohdistua yksilöihin myös silloin, kun on kyse nuorisojoukosta. Toiset heistä ovat nuoruusiän moninaisissa kriiseissä eläviä, päihteiden käyttäjiä, nuoria rikollisia, fyysisesti tai psyykkisesti sairaita ja toiset taas esimerkiksi maahanmuuttajia tai vammaisia nuoria. Erityisnuorisotyössä näkee varsin monenlaisia ongelmatilanteita, joihin voi olla hyvin vaikeaa vaikuttaa ensialkuun. Esimerkkinä vaikka narkomaaninuori, joka kantaa ongelmaansa päivin ja öin. Haastavissa elämäntilanteissa nuoret tarvitsevat tukea ammatti-ihmiseltä, joka jaksaa kohdata ja kestää heidät kaikkine vastoinkäymisineen. Vaikeassa elämäntilanteessa, ongelmien keskellä, nuoret ovat monesti hyvin epävarmoja tulevaisuudestaan ja omasta paikastaan yhteiskunnassa. Yksi erityisnuorisotyön keskeinen tehtävä onkin löytää ratkaisuja ja positiivisia asioita yhdessä nuoren kanssa erilaisten toimintamallien avulla. (Järvinen 1993, 9; Kemppinen 1999, 46.)

Mikäli lapsi tai nuori on kokenut runsaasti ikäviä, negatiivisia asioita, voi jälkien korjaaminen ja asioiden psyykkinen työstäminen viedä yleensä pitkän aikaa. Nuoren leimaaminen tietynlaiseksi ei auta nuorta, mutta tarkoituksenmukainen tukeminen sen sijaan auttaa. Nuori tulisi saada uskomaan omiin mahdollisuuksiin. Mitä rikkinäisempi ihminen, sitä enemmän hän tarvitsee tukea. Näitä ovat ennen kaikkea aika, empatia ja läheisyys. (Kemppinen 1999, 185.)

Myös nykyajan nuoret kaipaavat vapaan kasvatuksen lisääntyessä rajoja asettavaa aikuisuutta. Kasvatuksen päävastuu kuuluu ensisijaisesti kodille. Mikäli koti ei kuitenkaan pysty asettamaan tarvittavia rajoja, tehtävä lankeaa ennen pitkää nuorten parissa toimivalle ammattilaiselle. (Kemppinen 1999, 2.)

2.4 Erityisnuorisotyönohjaaja

Seurakunnissa toimi vuonna 2003 yhteensä noin 140 erityisnuorisotyöntekijää 95 eri seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä. Myös seurakuntien erityisnuorisotyössä tukeudutaan lisäksi varsin laajaan vapaaehtoisten ryhmään. Näistä tunnetuimpia lienee Saapastoiminta, jossa on vapaaehtoisia lähes 1200 henkilöä. Yökahviloissa toimii yli 700 vapaaehtoista ja avoimien ovien iltatoiminnassa noin 150. (Kirkko muutosten keskellä 2004, 176.)

Työntekijän rooli vaihtelee hyvinkin paljon virkauran eri vaiheissa. Alussa nuori työntekijä on enemmän ”nuoren kaveri”, ikääntyessään selvästi aikuinen, kuin äiti- tai isähahmo. Myöhemmässä vaiheessa ollaankin sitten jo isovanhemman roolissa, kokenut ja elämää nähnyt ihminen. Kasvattajan tehtävänä on olla erityisesti toinen ihminen, aikuinen ja positiivinen auktoriteetti, jolla on myös uskallusta olla aidosti vuoropuhelussa. Kasvattaja kykenee asettamaan tarpeen vaatiessa myös rajoja. Työntekijän on osoitettava aikuisuutta ja ohjattava lapset ja nuoret näkemään ne rajat, joiden sisällä vastuulliset ja elämää koskettavat ratkaisut ovat mahdollisia. Olennaisena lähtökohtana on toisen ihmisen arvostaminen sellaisena kuin hän on. Vaikka kasvattaja on auktoriteetti, ei se kuitenkaan merkitse oman asemansa taakse menemistä tai ylhäältä lähestyvää toimintatapaa. Kukin kasvattaja on persoona ja työn lähtökohtana ovat arvot, joita hän viestii oman työnsä kautta. (Nivala 2005, 145.)

Parhaimmillaan työntekijä välittää toivoa, toimii työssään tässä ja nyt, mutta suuntaa samalla tulevaisuuteen. Koska kirkon lapsi- ja nuorisotyö ei ole arvoneutraalia, niin se on myös haaste aikuisen omalle persoonalliselle ja ammatilliselle kasvulle. Työn arvopohjaa kuin myös teoreettisuutta ja menetelmiä on oltava valmis aika ajoin arvioimaan eri koulutusten ja työnohjausten kautta. Työntekijän on ehdottoman tärkeää huolehtia omasta jaksamisestaan ja hengellisen elämän hoitamisesta. Erityisnuorisotyö on usealla tavalla vaikeaa ja kuluttavaa työtä. Oman ammattitaidon, jaksamisen ja toimintakyvyn ylläpitäminen ovat edellytyksiä työssä jaksamiselle. Eri keinoja työssä jaksamiseen ovat muun muassa ajantasainen ja toimiva koulutus, kollegojen tuki sekä Kirkon erityisnuorisotyön päivät. (Nivala 2005, 145–146.)

2.5 Oma persoona työvälineenä

”Mutta minä, missä olin minä silloin, kun etsin sinua? Sinä olit kyllä silmieni edessä, mutta minä olin eksynyt pois itsestäni enkä löytänyt itseäni. Kuinka sitten olisin löytänyt sinut?” (Augustinus: Tunnustukset V, 2)

Nuorisotyön ammattilaisten ja ammattiauttajien on kyettävä hallitsemaan tunteensa ja toimintansa haastavissakin asiakastilanteissa. Erityisnuorisotyössä tulee eteen monesti varsin yllättäviä tilanteita, jotka on käytävä läpi tilanne kerrallaan. Kukin työntekijä joutuu toimimaan tilanteessa omalla yksilöllisellä työskentelytavallaan. (Kemppinen 1999, 213.)

Työ kirkossa on luonteeltaan hyvin kokonaisvaltaista. Työntekijän on tärkeää pitää huolta niin omasta hengellisestä elämästään, jaksamisestaan kuin vapaaajastaankin. Kristillisen kasvatuksen ammattilaisten katsotaan tekevän työtä jatkuvasti oman persoonansa kautta, omia ajatuksia peilaten ja omista

kokemuksistaan ammentaen. Oman persoonan käyttö työvälineenä merkitsee sitä, että kasvattaja kykenee niin ymmärtämään kuin jäsentämäänkin omaa sisäistä maailmaansa. Kyse ei siis ole vain omien lahjojen ja vahvuuksien käytöstä. (Kokkonen & Kokkonen 2008, 248.)

Voidaksemme käyttää työvälinettämme meidän täytyy tuntea väline kaikkine ominaisuuksineen mahdollisimman hyvin. Kun oma persoona on työvälineenä, kasvattaja pyrkii ensin ymmärtämään itseään, jotta voisi ymmärtää toisia. Ymmärtäminen liittyy oman elämänhistorian kokonaisuuteen, kaikkeen siihen, minkä kautta kasvattaja itse on nykyhetkeen saapunut. Oman itsensä ymmärtäminen, itsetutkiskelu ja itseymmärrys ovat lähtökohtana sille, että persoonamme voi toimia työvälineenä ilman, että sisimpämme joutuu liian tiukoille. (Kokkonen & Kokkonen 2008, 249.)

Oman persoonan keskeisyys työvälineenä mahdollistaa itsensä toteuttamisen laajasti. Kukin tekee työtä omalla tavallaan niillä lahjoilla, mitä on saanut. Kun työntekijä ymmärtää omaa sisäistä maailmaa, se auttaa ohjautumaan työssä sisältä päin. Ulospäin se heijastuu parhaimmillaan aitoutena ja luottamusta herättävänä persoonallisuutena. (Kokkonen & Kokkonen 2008, 249.)

2.6 Työn piilevä arvostus

Erityisnuorisotyössä tehtävä kasvatus- ja ohjaustoiminta jää usein vaille suurempaa näkyvyyttä. Erityisnuorisotyöntekijöiden tekemän työn vaativuuteen ja haasteellisuuteen ei tavallisesti kiinnitetä sen suurempaa yleistä huomiota, saati kytketä julkista arvostusta. Erityisnuorisotyö onkin kovin usein kuin marginaalissa työskentelyä, yksinäistä puurtamista, jota vievät eteenpäin vain sen tekijöiden sitoutuminen ja usko asiaansa, vaikka monesti työskentely on etenemistä yhdestä takaiskusta toiseen. (Harinen ym. 2008, 7.)

Nuorisotyön yhteiskunnallisen paikan ristiriitaisuus tiivistyy tarkasteltaessa juuri erityisnuorisotyötä. Vaikka nuorisotyö onkin paikoin näkymätöntä ja kasvatustieteiden sivussa, niin sen pedagoginen, ohjauksellinen ja sosiaalipoliittinen erityisarvo tulee esiin tilanteissa, joissa erityisnuorisotyössä toimivat ammattilaiset pyydetään mukaan auttamaan haasteellisten nuorten kanssa. Nuorisotyöntekijöiden vahvalle ammattitaidolle sekä osaamiselle löytyy kyllä tilausta, kun muut nuorista huolehtivat tahot, kuten vanhemmat, opettajat, tutkijat, oppilashuoltohenkilökunta, perhetyöntekijät ja poliisi, ovat joutuneet tilanteeseen, jossa heidän oma aikansa, osaamisensa ja ammatillinen tietämyksensä ei yksinkertaisesti riitä jokaisen nuoren elämänongelmien ratkaisemiseksi. (Harinen ym. 2008, 5-6.)

3 NUORISOLAISTA JA MUUTOKSISTA

Perinteisesti nuorisotyö on ollut ennalta ehkäisevää yhteisöllisiin toimintatapoihin perustuvaa työtä. Nuorisotyön yksi keskeisin tavoite on luoda toimintaedellytyksiä nuorten omalle toiminnalle. Nuorisolakiin tavoite on muotoiltu nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi. Vuonna 2006 voimaan astunut laki nostaa esiin jotakin uutta ja merkittävää: nuorten kasvu- ja elinolojen parantamisen sekä nuorten sosiaalisen vahvistamisen. (Aaltonen 2011, 17.)

Syrjäytymisen käsite korvattiin vuoden 2006 nuorisolaissa sosiaalisen vahvistamisen käsitteellä. Se ei ole leimaava, koska kaikki nuoret tarvitsevat sosiaalista vahvistamista – toiset enemmän, toiset vähemmän. (Aaltonen 2011, 17.) Tässä opinnäytetyössä puhutaan kuitenkin paremman ymmärrettävyyden vuoksi syrjäytymisestä.

Vuoden 2011 alusta tuli voimaan laki nuorisolain muuttamisesta (693/2010), jolla lisättiin nuorisolakiin (72/2006) monialaista yhteistyötä ja etsivää nuorisotyötä koskevat pykälät (Lybeck & Walldén 2011, 25). Lakiin kirjattiin ensimmäistä kertaa erityisnuorisotyö. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan paikallistasolla toteutettavaa eri toimialojen viranomaisten välistä yhteistyötä. Monialaisessa yhteistyössä toimivat sekä kunnalliset että valtion viranomaiset kuten myös kirkon paikallisviranomaiset. Lain tasolla monialainen yhteistyö koskee vain viranomaisia. (Lybeck & Walldén 2011, 25–26.) Etsivän nuorisotyön keskeisenä tarkoituksena on auttaa nuorta kohti sellaisia palveluita ja muuta tukea, joiden avulla edistetään nuoren kasvua, itsenäistymistä, kouluttautumista ja pääsyä työmarkkinoille. (Lybeck & Walldén 2011, 42).

3.1 Monialainen yhteistyö

Nuorisolakiin lisätyssä uudessa 7 a §:ssä säädetään yksityiskohtaisesti monialaisesta yhteistyöstä.

7 a §. Monialainen yhteistyö. Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi verkostoon voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kunnat voivat koota myös yhteisen verkoston. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita. (Lybeck & Walldén 2011, 27.)

Nuorisolain uuden 7 a §:n 1 momentin mukaan kunnassa tulee olla paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (Lybeck & Walldén 2011, 28). Eri kunnat voivat koota myös yhteisen verkoston niin halutessaan. Tällainen useiden kuntien muodostama verkosto helpottaa myös valtion paikallishallinnon, kuten työ- ja poliisiviranomaisten osallistumista verkostotyöhön. Hyvin toimiva yhteistyö luo mahdollisuuden rakentaa nuorten yksilöllisiä tarpeita vastaavia palvelukokonaisuuksia. (Lybeck & Walldén 2011, 28.)

Aivan uutta tällainen monialainen yhteistyö ei kuitenkaan ole. Kunnissa on jo aikaisemmin ollut lakisääteisiä monialaisia yhteistyöryhmiä, kuten lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä ja kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetun lain (497/2003) 5 §:ssä tarkoitetut ryhmät. Myös esimerkiksi erilaisten kehittämishankkeiden yhteydessä on voitu koota yhteistyöryhmiä ja verkostoja. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa tulee olla osallisina nuorten kannalta

kaikkein keskeisimmät toimialat. Verkostoihin nimetään edustajat niin kunnan opetustoimesta, sosiaali- ja terveystoimesta kuin nuorisotoimestakin. Myös työ- ja poliisihallinnon edustajat ovat mukana verkostossa. Mukana voi olla myös muun muassa puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia sekä seurakunnan viranhaltijoita. Kaikki nimetyt viranomaistahot ovat verkostossa tasavertaisia jäseniä toistensa kanssa. Kaikille tahoille kuuluu myös toimittaa verkoston toimintaan liittyvät materiaalit. Kunta, joka verkoston kutsuu koolle, ei voi rajata pois verkostoon kuuluvia viranomaistahoja. (Lybeck & Walldén 2011, 28–29.)

3.2 Etsivä nuorisotyö

Nuorisolakiin lisätyssä uudessa 7 b §:ssä säädetään etsivästä nuorisotyöstä sekä sen tehtävistä ja toteuttamisesta.

7 b §. Etsivä nuorisotyö. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioon tuen tarpeesta. (Lybeck & Walldén 2011, 41.)

Nuorisolain uuden 7 b §:n 1 momentin mukaan etsivän nuorisotyön tehtävä on kaksivaiheinen. Etsivän nuorisotyön tulee yrittää tavoittaa tuen tarpeessa olevat nuoret ja pyrkiä löytämään heille apua. Etsivät nuorisotyöntekijät pitävät yhteyttä nuoriin ja tapaavat heitä nuorten omissa ajanviettopaikoissa. Tätä kautta etsivä nuorisotyö saa ajankohtaista tietoa nuorten elämäntilanteista. Myös nuori itse voi hakeutua etsivän nuorisotyön pariin. Näiden lisäksi nuoren oman lähipiirin aikuiset, toiset nuoret ja eri viranomaistahot voivat pyytää apua etsivältä nuorisotyöltä tarvitessaan apua tuen tarpeessa olevan nuoren tavoittamiseen. Etsintä kohdistuu erityisesti sellaisiin nuoriin, joilla on selviä vaikeuksia

omatoimisesti saavuttaa ja sitoutua julkisen sektorin eri palveluihin. Etsivä nuorisotyöntekijä yrittää tavoittaa kohdenuoren ja päästä yhdessä suunnittelemaan sekä tukemaan hänen elämänsä kulkuaan. (Lybeck & Walldén 2011, 42.)

Etsivä nuorisotyö ei siis niinkään tarjoa palveluja, vaan pyrkii yhdessä kunkin nuoren kanssa etsimään sopivaa reittiä nuoren elämänsä kulkun tueksi. Etsivä nuorisotyöntekijä on avustavassa roolissa nuoren palveluihin pääsyssä. (Lybeck & Walldén 2011, 42.) Ennalta ehkäisevä työ tulee aina myös halvemmaksi kuin korjaava työ. Samaan aikaan se on myös hyvän elämän edellytys. Turvallinen arki, perhe ja kaverit, laajat harrastusmahdollisuudet, hyvä koulutus kuin myös itseisarvoinen lapsuus ja nuoruus ovat peruselementtejä hyvälle kasvu-ympäristölle. (Aaltonen 2011, 18.)

Valtiontalouden tarkastusvirasto totesi muutama vuosi sitten, että työelämästä 25-vuotiaana syrjäytyvä nuori merkitsee yhteiskunnalle elinkaarensa aikana 430 000 euron lisäkustannuksia sekä noin 700 000 euron tuotannollisia tappioita (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007). Ei siis pidä kysyä, kuinka paljon nuoriin sijoitetaan, vaan miten. Nuoriin sijoitetut varat palautuvat yhteiskunnalle moninkertaisina. Eivät tosin ehkä seuraavana budjettivuotena tai meneillään olevalla valtuustokaudella, mutta jo lähitulevaisuudessa kuitenkin. Tässä työssä monialaisella viranomaisyhteistyöllä on keskeinen merkitys. (Aaltonen 2011, 18.)

Koska lain tasolla monialainen yhteistyö koskee vain viranomaisia, niin tässä kohtaa voisi kysyä, miten nuorisotoimi mahtaa toimia monialaisessa yhteistyössä, jos perhe rajataan pois nuoren elämästä? Toki perhe ei ole aina ja kaikissa tapauksissa toimiva ja hyvä kasvun paikka, mutta eikö juuri sen vuoksi olisikin aivan erityinen syy paneutua nuoren ja perheen yhteiselämään käyttäen hyväksi monialaista yhteistyötä? (Wrede 2011, 24.)

4 SYRJÄYTYMINEN JA AIKUISTEN VASTUU

”Kun syrjäytyminen on tapahtunut, se on jo vienyt ihmisen – sydämen – kauaksi siitä, mitä yhteiskunta pitää oikeana. Yhteiskunnan silmin katsoen ja käsin tuntien sydän on alkanut jäähtyä ja lopulta se jäätyy, koska se ajautuu liian kauaksi auringosta, laeista ja säännöistä.” (Turkka & Turkka 2008, 13.)

Usein erityisnuorisotyössä esiintyvät ongelmat ovat heijastusta yhteiskunnallisista eriarvoisuuksista ja nuorten heikosta sosiaalisesta asemasta, josta syrjäytymisessäkin on varsin usein kysymys (Kemppinen 1999, 50). Syrjäytymisen käsitettä tulee kuitenkin käyttää hieman varoen. Julkisuudessa usein viitataan syrjäytymisellä milloin työttömiin, milloin alkoholisteihin ja toisinaan taas ongelmanuoriin. Käsite heijastaa monesti kaikkia negatiivisia ominaisuuksia. Se ikään kuin kokoaa yksilön heikkoudet jättäen kokonaan vahvuudet. (Rönkä 1996, 128.) Syrjäytymistä tapahtuu niin yksilö- kuin yhteisötasollakin. Syrjäytyminen on eräänlainen prosessi, jossa on eri asteita. Se on harvemmin pysyvä, lopullinen tila. Näin ollen jokaisella syrjäytyneellä on olemassa mahdollisuus selviytyä. Työ syrjäytyneiden parissa on ehdottoman tärkeää, mutta yllättäviltä takaiskuilta on vaikeaa välttää.

Aika ajoin työssä koetaan odottamattomiakin ilon hetkiä ja toisinaan taas hyvistä suunnitelmista ja runsaasti tehdystä työmäärästä huolimatta kaikki voi kaatua. Onnistumisen ja epäonnistumisen tilanteet tulevat monesti eteen aivan yllättäen ja olosuhteissa, joissa niihin ei ole juurikaan varauduttu. Mikään ei ole erityisnuorisotyössä koskaan täysin varmaa tai ennakoitavissa olevaa, mutta siitä huolimatta työn on aina jatkettava tavalla tai toisella. (Harinen ym. 2008, 10.)

Nuorten maailmassa sekä yksinäisyys että jengiytyminen näyttävät tilastojen valossa tarkasteltuina asettuvan erityisesti juuri poikien ongelmiksi. Nuorisotutkijat eivät ole päässeet täyteen yksimielisyyteen siitä, kohteleeiko elämä lempeämmin tai kovakouraisemmin tyttöjä vai sitten poikia. Kuitenkin suhteellisen yksimielisiä tunnutaan olevan siitä, että poikien nuoruutta värittää enemmän sukupuolensisäinen kamppailu maskuliinisuudesta ja "äijänä" olemisesta. Poikien elämää ja heidän keskinäisiä suhteitaan rasittaa erityisesti se, että tämäntyyppinen kamppailu on jatkuvaa. Tällainen syö energiaa ja emootiota, eikä siitä tunnuta pääsevän eroon lainkaan. Miehuuskokeille ja kamppailuille itsensä alistaneet pojat eivät voi tai uskalla olla keskenään levollisesti juuri koskaan. Erityisnuorisotyössäkin käytetty ohjattu pienryhmätoiminta pyrkii rakentamaan tilaa myös taisteluvapaalle poikien yhdessäololle. (Harinen ym. 2008, 14–15.)

Erityisnuoruuden problematiikkaan liitetään monenlaisia psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia. Psykologiset selitykset nostavat ohjauksellisesti haasteellisen nuoren ominaisuuksiksi muun muassa itsetunto-ongelmat, sopeutumisvaikeudet, riippuvuuden tunteet, realiteeteissa pysymisen vaikeudet, hermostuneisuuden ja rauhattomuuden, herkkyyden kiusaantua ja ärsyyntyä sekä yleisen kiinnostuksen puutteen. (Harinen ym. 2008, 16.)

Kasvava eriarvoistumiskehitys jakaa nuoret jyrkästi ja kohtalokkaasti selviytyjien ja syrjäytyjien sosiaalisiin kategorioihin. Suomalainen yhteiskunta tuntuu olevan tietyiltä osin hyvin piittaamaton omista nuoristaan. Tilastot kertovat esimerkiksi, kuinka suomalaiset nuoret viihtyvät kouluissaan toiseksi huonoimmin eurooppalaisessa vertailussa ja että Suomen nuorisotyöttömyysaste on pitkän aikaa pysytellyt EU-maiden keskiarvoa korkeammalla tasolla. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäjiä tai sitä aloittamattomia on runsaasti, opinto-ohjauksen tuloksellisuudessa on toivomisen varaa, ja sosiaalitoimen sekä lastenhuollon

asiakkuudet tuntuvat nuorten elämänkohtaloissa ennakoivan voimakkaammin syrjäytymis- kuin selviytymiskehitystä. Poliittisten päätösten seurauksena muun muassa suljetaan hyviksi kasvuympäristöiksi havaittuja pieniä kouluja, supistetaan nuorisotalotoimintaa ja niukennetaan nuorisotyön rahoitusta. Vakiintuneet ohjaus- ja palvelujärjestelmät ovat paikoitellen vanhentuneita, ja nuorten on vaikea yhdyntä niihin. Tarpeiden ja olosuhteiden ristiriitainen maailma, jossa alan työntekijät tekevät työtään, on varsin raadollinen. (Harinen ym. 2008, 6.)

Nuorten ongelmista on oltu tietoisia mitä suurimmassa määrin, mutta tästä huolimatta sosiaali- ja terveystoimittajat sekä kasvatusinstituutit ovat olleet neuvottomia ongelmien edessä ja ongelmien alati kasvaessa. Tämä taas on johtanut tukea tarvitsevien nuorten siirtelyyn paikasta ja henkilöltä toiselle. Tällaisissa tilanteissa nuorten kohtaamisessa ei ole syntynyt pysyviä tukisuhteita, ja toimintaa on vahvasti leimannut myönteisten ja nuorten luotettaviksi kokemien aikuiskontaktien vähäinen määrä. (Harinen ym. 2008, 6.)

Syrjäytymisen oireita ovat:

- aloitekyvyttömyys
- arvottomuuden tunne
- elämänilon väheneminen
- epäluulot
- epäsiisteys
- harrastusten puute
- ihmissuhteiden puute
- innostuksen puute
- itsekeskeisyys
- itsetuhoisuus
- kiinnostuksen puute
- laiskuus
- negatiivisuus

- oppositioasenne
- passivoituminen
- piittaamattomuus normeista ja muista ihmisistä
- päihteiden runsas tai hallitsematon käyttö
- sitoutumisen vaikeus
- tarkoituksettomuuden tunne
- vahva ulkopuolisuuden tunne
- voimattomuuden tunne
- välinpitämättömyys

(Lehto 2007).

Jokaisen aikuisen ja lapsia kasvattavan pitäisi toisinaan kysellä itseltään, mitä minä yritän toiminnallani saada aikaiseksi. Onko tehtäväni vain koettaa selviytyä nuorisotyöntekijänä seuraavasta sovitusta tapaamisesta, opettajana seuraavasta tunnista tai valmentajana seuraavasta harjoituksesta? Kaikkien kasvattajien olisi ehdottoman tärkeää pohtia toimintaansa kokonaisuutena. Jokaisen tulisi ajatella lapsen elämää ja aikuiseksi varttuvan tulevaisuutta. Yksittäisillä kasvattajilla ja yhteisöillä pitäisi olla suurempi vastuu lapsen tulevaisuudesta kuin mitä nykyisin on tapana. (Turkka & Turkka 2008, 13.)

Joskus lasta on suojeltava joko aikuisilta tai itseltään. Puuttumalla riittävän ajoissa lapsen elämään ja ympäristöön, on vielä hyvät mahdollisuudet auttaa. Auttamiseen riittää yksinkertaisesti terveiden ja tukevien aikuisten läsnäolo. (Turkka & Turkka 2008, 14.)

5 TIETEELLINEN TUTKIMUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Tieteellisyydestä

”Teoria on kuin silmälasit, jotka selventävät näkökykyä. Teorioita ja silmälasia on erilaisia, ja kullakin nähdään maailmaa eri tavalla.” (Kananen 2008, 11.)

Teoria mielletään monesti niin sanotusti pakkopullaksi, asiaksi, jolla ei ole juuri käyttöä käytännössä. Monesti sanotaankin: ”Teoriassa tämä asia menee näin, mutta käytännössä aivan toisin”. Teoria saatetaan rinnastaa mielipiteeksi tai joksikin epämääräiseksi. Tieteelliset tutkimukset tarvitsevat lähestulkoon aina erilaisia teorioita selittämään ilmiöitä ja menetelmiä. Opinnäytetyö edustaa osaltaan tieteellistä työtä ja siinäkin on aina teoreettinen osuus. Tätä kutsutaan teoreettiseksi viitekehykseksi. Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta ja nämä ovat teoreettinen ja empiirinen osa. Empiirialla tarkoitetaan käytäntöä, reaalia maailmaa, jossa me elämme ja jossa eri ilmiöt tapahtuvat. Onkin hyvä muistaa, että teoriat eivät voi olla irrallaan todellisuudesta, maailmastamme eli käytännöstä. Jotta voisi olla teoria, on oltava teorian ja käytännön välinen suhde tai vastaavuus. Teoriaa ei ole olemassa ilman käytäntöä. (Kananen 2008, 11.)

Teoria pyrkii selittämään reaalia maailmaa, löytämään ilmiöiden sisäisiä ja ilmiöiden välisiä riippuvuussuhteita, tekijöitä eli muuttujia (muuttuja), joista ilmiö rakentuu (rakenne) ja jotka vaikuttavat ilmiön toimintaan (kausaalisuhde). Teoriat ovat eräänlaisia yksinkertaistuksia sekasortoiselta tuntuvasta reaalia maailmasta. (Kananen 2008, 11.)

Opinnäytetyön, kuten muidenkin tutkimusten tulee olla tieteellisiä. Mikä sitten on tieteellistä, voi olla vaikeaa määritellä. Latinan kielessä tieteellä tarkoitetaan tietämistä ja se on lähellä ennustamista. Toiminnan tuloksena tulisi syntyä luotettavaa tutkimusta. Se ei ole kuitenkaan aivan niin yksinkertaista. Puhuttaessa niin sanotuista kovista tieteistä, niiden teoriat ovat monesti kuin kallioon hakattuja totuuksia, luonnonlakeja. Kuinka moni sen sijaan on törmännyt esimerkiksi yhteiskunta- tai valtiotieteissä vankkumattomiin totuuksiin? (Kananen 2008, 14–15.)

Joidenkin oppiaineiden, kuten markkinoinnin, tieteellisyys on jopa asetettu kyseenalaiseksi. Tiedeyhteisön mukaan markkinointi ei ole tiedettä vaan oppi. Onko laskentatoimi tiedettä vai onko sekin vain oppi? Väittely tieteellisyydestä ja ei-tieteellisyydestä on hedelmätöntä, ellei tieteellisyyttä ja sen ominaispiirteitä voida määritellä. Sama koskee opinnäytetyötä ja sen tieteellisyyttä. Väittelyä tieteellisyydestä voidaan käydä tärkeistä asioista ja hyvinkin korkealla tasolla. Tieteellisyysriitoja on jopa ratkottu oikeussaleissa – eikä niin kauan sitten. (Kananen 2008, 15.)

5.2 Laadullinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan mitä tahansa tutkimusta, jonka avulla pyritään tekemään ”löytöjä” ilman, että käytetään tilastollisia tai muita määrällisiä menetelmiä. Laadullisen tutkimuksen voidaan sanoa käyttävän sanoja ja lauseita, kun määrällinen tutkimus perustuu enemmän lukuihin. Laadullisessa tutkimuksessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä niinkään määrällisen tutkimuksen kaltaisiin yleistyksiin. Sen tarkoituksena on paremminkin valitun ilmiön kuvaaminen, sen ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen. Laadullinen tutkimus pyrkii ilmiön syvällisempään ymmärtämiseen. Tutkimuksen toteuttamista varten ei ole olemassa olevaa kvantitatiivisen tutkimuksen kaltaista

tarkempaa viitekehystä. Aineiston analyysi tapahtuu ikään kuin sykleittäin ja siitä puuttuvat määrällisen tutkimuksen tiukat säännöt. (Kananen 2008, 24.) Laadullisella aineistolla tarkoitetaan pelkistetyimmillään aineistoa, joka on ilmiösultaan tekstiä. Tekstiä on syntynyt tutkijasta riippuen tai riippumatta. Perinteisesti esimerkiksi haastattelun ja havainnoinnin kautta on syntynyt tekstiä. (Eskola & Suoranta 2005, 15.)

Tutkimusotteen ja siihen liittyvän menetelmän tulee tavoittaa valittu tutkimuskohde. Tämä puolestaan ohjaa tutkimusotteen valintaa juuri tutkimusongelmalähtöiseksi. Yleisenä sääntönä on yleensä se, että mitä vähemmän ilmiöstä tiedetään, sitä todennäköisemmin ainoastaan laadullinen tutkimus tulee kyseeseen. Tuoreiden, vähän tai kokonaan tutkimattomien ilmiöiden tutkimusotteeksi sopii laadullinen tutkimus. Määrällinen tutkimus sen sijaan edellyttää ilmiön ja muuttujien hyvää tuntemusta. Monissa tapauksissa laadullista tutkimusta käytetään myös esitutkimuksen roolissa ennen varsinaista määrällistä tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen kautta avautuu mahdollisuus syventyä paremmin havaintoyksikön maailmaan. Laadullisen tutkimuksen joustavuus tekee siitä hyvin elävää. (Kananen 2008, 30–32.)

Käytettäessä painettua, kirjallista aineistoa tai vaikka kuva- tai äänimateriaalia, puhutaan usein dokumenteista. Dokumenttien ryhmittelytapoja on monia. Dokumentit voidaan jakaa esimerkiksi salaisiin, yksityisiin ja julkisiin. Suuremmalle yleisölle tarkoitetut dokumentit, kuten lehdet tai tiedotteet voivat olla sisällöltään hyvin erilaisia kuin yksityisille ihmisille tarkoitetut. Joskus julkiset dokumentit pyrkivät selittämään asioita vain parhain päin tai niin, että niistä saa tietyn halutun tulkinnan. Tämä on ongelmallista erityisesti historiallisessa tutkimuksessa (esimerkiksi Suomen sodat ja niihin johtaneet syyt). Yksityisiä dokumentteja katsotaan olevan muun muassa kirjeet, päiväkirjat ynnä muut

sellaiset. Dokumentin laatija saattaa tietoisesti pyrkiä kätkemään totuuden. (Kananen 2008, 81.)

Tutkimusongelma voi vaikuttaa dokumenttien todenperäisyyteen. Jos tutkitaan esim. jatkosodan syttymistä, pyrkivät viralliset dokumentit selittämään syitä omasta näkökulmastaan. Mutta jos tutkitaankin sodansyiden ”kaunistelua”, on tilanne toinen, mutta niin on myös tutkimusongelma. Virallisista dokumenteista todelliset syyt eivät varmaankaan löydy. (Kananen 2008, 81.)

Kirjallisia aineistoja on mahdollista käyttää ihan sellaisenaan tutkimusmateriaalina, mutta myös haastattelujen tukena ja täydentäjänä. Tutkimuksen uskottavuutta parantaa tukeutuminen eri lähteisiin niin kutsutun triangulaation keinoin. Oikeastaan mikä tahansa tutkittavaan ilmiöön läheisesti liittyvä kirjallinen dokumentaatio voi toimia aineiston osana. Kirjallisten aineistojen katsotaan tavallisesti olevan haastatteluja luotettavampia, koska ihmisten muisti on rajallinen ja muistaminen on myös valikoivaa. Niin on erityisesti silloin, kun aikaa on kulunut pidempi tovi. (Kananen 2008, 81–82.)

5.3 Haastattelu

*”Haastattelen ihmisiä koska olen kiinnostunut toisten ihmisten tarinoista.”
(I.E. Seidman)*

Valitsin tiedonkeruumenetelmäksi avoimen yksilöhaastattelun. Haastattelu on käytetyimpiä tiedonkeruumuotoja (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34). Haastattelu idealtaan on varsin yksinkertainen. Tiedonkeruumenetelmässä haastatteli esittää kysymyksiä haastateltavalle koettaakseen ratkaista tutkimusongelmaa. Kysymykset koskevat esimerkiksi faktoja, ajatuksia tai mielipiteitä. Kysymykset liittyvät tutkimuskysymyksiin ja niiden kautta pyritään ratkaisemaan itse

tutkimusongelma. Haastattelut voidaan jakaa neljään luokkaan seuraavasti: strukturoidut haastattelut, puolistrukturoidut haastattelut, teemahaastattelut ja avoimet haastattelut. (Kananen 2008, 73.) Avoimella haastattelulla tarkoitetaan tutkimusteemojen ohjaamaa haastattelua. Itse haastateltaviksi saatetaan valita aiheen parhaiten tuntevat henkilöt. Avoin haastattelu palvelee analyyttistä, teoreettista yleistämistä. (Järvinen & Järvinen 2000, 153.)

Haastattelun eri muotoja ovat syvähaastattelu, yksilöhaastattelu ja ryhmähaastattelu. Avoimessa haastattelussa informanteja on vähäisesti ja haastattelun kautta saatu tieto on syvällisempää. Tosin haastattelun syvällisyys on riippuvainen myös haastattelijan omista kyvyistä ja taidoista. (Kananen 2008, 74.) Tavallisin tapa on toteuttaa yksilöhaastatteluja. Yksilöhaastattelut saattavat tuntua aloittelevasta tutkijasta kaikkein helpoimmalta toteuttaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61.)

Koska haastattelu on hyvin joustava menetelmä, se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34). Haastattelu on monessa mielessä toimiva ja arvokas tiedonhankintamenetelmä. Sen avulla voi usein muita menetelmiä paremmin tuoda esiin aivan uudenlaisia näkökohtia, vaikkei siihen suoraan pyrkisikään. (Järvinen & Järvinen 2000, 154.)

Haastattelua suunniteltaessa haastattelija joutuu päättämään, ketä, mitä, milloin ja missä oikein haastatellaan. Haastattelija käyttää lähinnä harkinnanvaraista otantaa. (Kananen 2008, 75.) Henkilöt, jotka valitaan haastateltavaksi edustavat yleensä jotakin tiettyä ryhmää. Tutkimuksen tarkoitus määrää ryhmittymät. Useasti kun tutkimusta aletaan toteuttaa, eteen tulee ongelmaksi, miten saada yhteyttä ryhmien edustajiin. Toisin sanoen millä tavoin ottaa heihin yhteyttä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 83.) Haastattelu on monesti hyvin aikaavievää ja

vapaamuotoisen haastatteluaineiston analysointi, tulkinta ja raportointi voi olla ongelmallista, koska valmiita malleja ei juuri ole tarjolla (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35).

Haastateltavien valinnassa huomioin seuraavat seikat: haastateltavat ovat alan ammattilaisia ja toimivat seurakunnissa/seurakuntayhtymissä päätoimisina erityisnuorisotyönohjaajina, haastateltavat tulevat suurista kaupungeista ja maantieteellisesti eri ilmansuunnista. Tällä tavoin aineisto on suuremmalla todennäköisyydellä kattavampaa ja myös eroavaisuudet eri paikkakuntien välillä voivat nousta selvemmin esille. Kuuden eri avoimen kysymyksen kautta tarkoitukseni oli pyrkiä saamaan sellaista tietoa, joka tukee tutkimusongelmien ratkaisemista. Lähestyin haastateltavia sähköpostitse, sillä se sopi tuolloin elämäntilanteeseeni parhaiten. Ajattelin myös, että kasvottomana vastaaminen voi olla toisille helpompaa niin sanotun luovan kirjoittamisen kautta ja silloin kun se itselle parhaiten sopii. Varasin haastateltaville riittävästi aikaa vastausten antamiseen. Haastateltavien saaminen ei kuitenkaan ollut lainkaan yksinkertaista. Kaiken kaikkiaan lähestyin noin 25 alan ammattilaista joista lopulliset vastaukset antoi viisi, mikä oli kuitenkin riittävästi alkuperäiseen tavoitteeseen.

5.4 Tutkimusaihe, ongelma ja analyysi

Työni aiheeksi halusin valita nimenomaan kirkon erityisnuorisotyön, sillä olen aina mieltänyt sen kiinnostavaksi ja merkitykselliseksi, mutta myös tuntenut siihen kutsumuksellisuutta. Halusin oppia tuntemaan alaa vielä paremmin ja myös ottaa selvää millaista kirkon erityisnuorisotyössä on tänä päivänä näinä haastavina aikoina. Nuorten lisääntyvä syrjäytyminen yhteiskunnassa on ongelma, jota on miltei mahdotonta kiistää tai peittää. Uuden nuorisolain

tutkiminen osaltaan tuli mukaan opinnäytetyön ohjaajan hyvästä, käyttökelpoisesta ideasta.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia, mikä on erityisnuorisotyön nykytila sen tekijöiden kautta tarkasteltuna ja kuinka vuoden 2011 alussa voimaan astunut uusi nuorisolaki ilmenee käytännössä. Tutkimuksen tulosten haluttiin selvittää sitä, kuinka tämän ajan kirkon erityisnuorisotyö toimii ja tavoittaa kohteensa sekä mikä työssä voisi olla kenties toisin. Uuden nuorisolain osalta haluttiin tietää, onko muutosta suuntaan tai toiseen alkanut tässä vaiheessa jo tapahtumaan, ja kuinka alan ammattilaiset lakiuudistuksen kokevat.

Analysoin laadullista aineistoa sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen yksi perusanalyysimenetelmä. Tiivistin kerätyn aineiston niin, että pääsin paremmin tarkastelemaan tutkittavien ilmiöiden eri merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä. Sitä kautta oli helpompaa erottaa aineistosta samankaltaisuudet ja erilaisuudet.

6 TULOKSET

Tässä luvussa käsittelen tekemäni haastattelun kautta saamaani aineistoa ja lopuksi menen tekemiini johtopäätöksiin. Etenen haastattelussa esittämieni kysymysten mukaisessa järjestyksessä.

6.1 Tutkimustulokset

Ensimmäisessä kysymyksessä erityisnuorisotyönohjaajat toivat esiin niitä työssään käyttämiä toiminnan keinoja, joiden avulla he pyrkivät auttamaan. Erilaisia auttamistapoja nousikin esiin hyvin paljon. Tähän sopisikin oivallisesti sanonta: ”Näe mahdollisuudet äläkä pelkää ongelmaa.”

Auttamaan pyritään kaikin mahdollisin ja joskus mahdottominkin tavoin ja keinoin.

Työntekijä pyrkii oman ammattitaitonsa mukaan olemaan nuorelle läsnä ja tarjoamaan tukea ja apua vaikeuksissa. Tarvittaessa ollaan yhteydessä muihin tahoihin (esim. psyk. pol.) tai perheeseen.

Kohtaamalla ihminen. Toimimme lähellä ihmistä ja lähellä Jumalaa.

Tarjoamalla matalan kynnyksen toimintaa.

Olla siellä minne muu tuki tai apu ei yllä tai toimia ryhmien kanssa joiden kanssa muut eivät toimi.

Keskeisimmäksi asiaksi nousi työskentely siellä, missä nuoretkin ovat, sekä asioiden jakaminen eri yhteistyökumppaneiden kanssa. Nuorta pyritään auttamaan esimerkiksi keskustelujen kautta, ryhmissä, internetissä, nuorisokahvilassa, kadulla, koulussa, laitoksessa ja ylipäätään olemalla nuorelle

läsnä. Auttamisella pyritään siihen, että nuori kokisi olevansa tärkeä, ja että hänen itsetuntonsa ja vastuunsa omasta elämästä lisääntyisivät. Työntekijät myös kouluttavat nuoria avustajiksi toimimaan kanssaan muun muassa iltakahvilassa tai Saapastoinnassa.

Toisen kysymyksen kautta selvitettiin mahdollisia ongelmanratkaisumalleja nuorille sekä heidän perheilleen. Joissakin seurakunnissa ei oltu laadittu mitään määrättyjä toimintamalleja ja toisissa taas oli hyvinkin selkeät. Keskustelut nousivat ongelmanratkaisumallien keskiöön. Työntekijällä on vaitiolo-, mutta myös ilmoitusvelvollisuus. Vaitiolovelvollisuus osaltaan tukee nuorten uskallusta lähestyä työntekijää. Verkostoituminen eri toimijatahojen välillä nousi useimpien vastaajien kautta esiin.

Katsotaan ns. tapaus kerrallaan.

Riippuen tietenkin aina ihmisestä ja hänen ”ongelmistaan”. Pitkäaikaisia tukihenkilö ja pienryhmätoimintaa, jossa nuori ja hänen perheensä kohdataan säännöllisesti.

Pyrimme ylläpitämään ja lisäämään Katutason viihtyvyttä, jotta se kutsuisi nuoria ja tarjoaisi heille mieluisan paikan olla ja viettää aikaa (kadun korvike).

Osalla työryhmästä on vahva ratkaisukeskeinen työnotteen malli hallussaan ja näin ollen ratkaisuja tilanteisiin etsitään aktiivisesti ja vaihtoehtorikkaasti yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaalla on oman ongelmansa avaimet yleensä olemassa kunhan ne sieltä esiin putkahtavat.

Asioita pohditaan henkilökohtaisesti tai vaikkapa koko perheen voimin. Mikä nyt milloinkin on tarkoituksenmukaista. Joskus verkostonakin.

Kolmannessa kysymyksessä käsiteltiin sitä, kuinka toimintatavoilla todella voidaan vaikuttaa.

Yhdelle sopii yhdenlainen toiminta, toiselle toinen ja kolmas ei mitään toimintaa kaipaakaan. Toivomme kaikella työllämme voitavan vaikuttaa siihen, että elämä asettuu kunkin kohdalla parhaalla mahdollisella tavalla elämäntilanne ja olosuhteet huomioon ottaen. Apua, tukea, sielunhoitoa.

Tärkeimpänä olen kokenut, että tarjoamme nuorille turvallisen kohtaamis- ja ajanviettopaikan, jossa voi ystävien ja aikuisten kanssa purkaa ajatuksia ja jutella mieltä painavista asioista. Keskustelut ovat olleet nuorille hyödyllisiä ja helpottaneet paineita. Nuori on saanut kokea, että häntä kuunnellaan ja hänestä välitetään aidosti.

Luottamus syntyy hiljalleen. Ollaan saatu huomata eheytymistä ja paranemista, mutta koko kunniaa emme voi ottaa itsellemme. Taivaan Isällä on myös näppinsä pelissä.

Jokainen työntekijä tekee työtänsä omalla persoonalla ja työnäöllään. Koska haastattelemanani henkilöt olivat tehneet työtään varsin eripituisia aikoja, niin vähemmän työssä olleet kokivat, että nuorilla on tapana avautua enemmän pitkäaikaisille, kokeneille työntekijöille. Vähemmän työssä ollut onkin nuorelle usein aluksi kuin kaveri. Se kuinka mikäkin vaikuttaa, on riippuvainen nuoresta ja hänen elämäntilanteestaan. Tavoitteet pidetään realistisina, mutta kaikki on aina mahdollista. Ihmeitäkin tapahtuu.

Neljännessä kysymyksessä haettiin niitä hyviä ja myös huonoja kokemuksia eri toimintamallien käytöstä. Huonoja kokemuksia nousi esiin hyvin vähän, mutta hyviä senkin edestä. Yksittäisiä asioita oli hankalahkoa määritellä. Onnistumiset olivat enemmän osa suurempia kokonaisuuksia. Tämän kysymyksen kautta toiminnasta heijastui hyvin positiivinen kuva. Vapaaehtoisten toimijoiden merkitys nousi yhtenä vahvana tekijänä.

Lähtökohtana on kutsua nuoria viihtymään. Täällä (kahvila, joka on auki 4 kert viikossa) he tapaavat ikäisiään nuoria sekä työntekijät, joiden kanssa voi keskustella kahden kesken. Ahkerille kävijöille se muodostuu nopeasti tärkeäksi osaksi arkea.

Toimii hyvin esimerkiksi saapas, koulutyö, kriisityö, pienryhmätoiminta ja pienluokkatyö. Tosin toimintatilat ei vastaa kysyntää, siinä suurin puute.

Suuri resurssi ovat avustajat ja heidän kouluttaminen. Avustajat ovat työntekijän apuna ja kertovat havainnoistaan. Avustajat kokevat olevansa tärkeä osa toimintaa ja ovat ahkerasti siinä mukana.

Viides kysymys käsitteli uuden nuorisolain tuomia mahdollisuuksia ja haasteita tähän hetkeen ja mahdollisesti tulevaisuuteen. Valtaosa vastaajista toi esiin, kuinka yhteistyö on hyvin toimivaa. Tämä ei niinkään johtunut uudesta laista, vaan siksi että niin on ollut tähänkin asti. Tämä kysymys toi hyvin suppeita vastauksia sen vuoksi, ettei aihe ollut kaikille vielä kovin tuttu, ja ettei mitään suurempaa muutosta suuntaan eikä toiseen ollut tapahtunut uuden lain myötä. Kuitenkin uskoa entistä vahvempaan yhteistyöhön tulevaisuudessa nousi esiin.

Meillä on ollut jo hyvät yhteydet verkostoon ennen uusia lakeja, teemme hyvää yhteistyötä Mobilen, kaupungin, Poliisin, sosiaalikeskuksen ja koulujen kautta. Ollaan puhuttu samoista nuorista avoimesti jo monta vuotta.

En ole työssäni erityisnuorisotyönohjaajana törmännyt nuorisolain tuomiin haasteisiin tai mahdollisuuksiin millään erityisellä tavalla.

Työ jatkuu ja on hieno juttu, että myös kuntapuolen jalkautuvaletsiivä työ saa lisää alaa. Yhdessä toimien kaikilla saroilla tavoitavuus varmasti kohenee.

Viimeisessä kuudennessa kysymyksessä erityisnuorisotyönohjaajat saivat vapaasti kertoa oman mielipiteensä siitä, kuinka he näkevät kirkon erityisnuorisotyön. Vapaan sanan kautta haastateltavat toivat esiin tutkimuksen merkittävimmät löydökset.

Nykytila näyttää mielestäni melko valoisalta. Nuoret ovat aktiivisia osallistumaan toimintaan ja haluavat olla siinä mukana.

Tavoitamme merkittävän osan alueen nuorista.

Sekä nuoret että työntekijät kokevat erityisnuorisotyön merkittäväksi. Työntekijä kohtaa vaihtelevia haasteita, mutta työ on palkitsevaa, kun saa olla todistamassa kasvamista ja kehittymistä. Jumalan armo on työssä läsnä ja sen parantavaa voimaa saa ihmetellä joka päivä.

Riippuu ihan paikkakunnasta. Jossain kunnassa asiaan panostetaan ja jossain kaikki pistetään maton alle piiloon.

Erityisnuorisotyötä ja erityisnuorisotyöpainotteista varhaisnuoriso- ja nuorisotyötä tarvitaan yhä enemmän. Valitettavasti elämän kulku tuo tullessaan aina uutta ongelmallisuutta ja syrjäytymisen uhkaa.

Nuoret tarvitsevat rinnalla kulkijoita, ikäistään seuraa ja turvallisia sekä luotettavia aikuisia elämänsä varrelle. Ja sitä varten me olemme ja teemme tätä työtä.

6.2 Johtopäätökset

Tutkimusmenetelmänä toimi sähköpostitse toteutettu avoin yksilöhaastattelu. Haastatteluun osallistui yhteensä viisi henkilöä joista neljä viidestä oli naisia. Kukin vastaaja työskenteli päätoimisena erityisnuorisotyönohjaajana Suomessa yli 60 000 asukkaan kaupungissa. Osa vastaajista toimi työssään johtoasemassa.

Toteuttamani haastattelun pohjalta nousi esiin hyvin perinteisiä, positiivisia ja tärkeitä asioita tämän hetken kirkon erityisnuorisotyöstä. Työskentelytapoja on käytössä varsin monia. Työssä korostuvat yksilöllisyys, luottamuksellisuus ja turvallisuus. Työ tavoittaa monia nuoria sekä perheitä, ja verkostoituminen eri toimijatahojen välillä on tiivistä ja luontevaa. Verkostoituminen on ollut käytössä jo ennen uutta nuorisolakia, joten millään erityisellä tavalla uusi nuorisolaki ei haastattelemieni työntekijöiden arjessa näkynyt. Lakimuutoksia pidettiin kuitenkin hyvinä ja uskoa niiden tulevaisuuteen ilmeni niin, että tavoitavuus paransi entisestään. Erityisnuorisotyönohjaajilla riittää työsarkaa ja he ovat tärkeä osa nuorten sekä perheiden arkea ja elämää. Vapaaehtoiset työntekijät koettiin merkitykselliseksi. Erityisnuorisotyölle olisi yhä enemmän kysyntää ja myös varhaisnuoret tulisi huomioida paremmin. Työssä on myös seurakunta- ja paikkakuntakohtaisia eroja. Toisaalla ilmenee resurssien puutetta, muun muassa tilat eivät vastaa kysyntää.

Uuden nuorisolain muutokset koskivat monialaista yhteistyötä ja etsivää nuorisotyötä. Monialainen yhteistyö ja sen kehittäminen kunnissa on uudenlainen menetelmä lasten ja nuorten tukemisessa. Lain muutoksilla pyritään osaltaan tukemaan jo useissa kunnissa hyvin toimivaa yhteistyötä, mutta myös rohkaisemaan kaikkia muitakin kuntia toimimaan samoin. Toiminta on mahdollista myös yli kuntarajojen. Etsivästä nuorisotyöstä tuli kunnille lakisääteinen velvollisuus, joten se mahdollistaa entistä useamman tahon toimimaan syrjäytymisen vastaisessa työssä, mitä seurakunnat ovat tehneet jo pitkän aikaa. Lakimuutokset olivat merkittäviä, mutta vasta ajan kuluessa niiden vaikutuksia voi tarkastella paremmin.

Haastattelu antaa varsin valoisian kuvan kirkon erityisnuorisotyön nykyhetkestä. Tästä huolimatta otos oli kuitenkin melko pieni suuremmasta kokonaisuudesta, joten laajoja yleistyksiä ei tässäkään yhteydessä kannata tehdä. Haastattelu tutkimusmuotona ei ole koskaan täysin ongelmaton. Sillä on omat etunsa ja haittansa. Kanasen (2008, 81) sanoin: ”Laadullisessa tutkimuksessa totuuksia ja reaalimaailmoja on monia. Totuus on katsojan silmissä.”

7 POHDINTA

Nuorisotyönohjaaja huomasi, että yksi nuorista viihtyy hänen läheisyydessään silmiinpistävästi paljon. ”Sinä olet minulle tärkein ihminen maailmassa”, nuori kertoi, ”olet saman ikäinen kuin vanhempani, mutta täysin erilainen kuin he”. (Kokkonen & Kokkonen 2008, 237.)

Tutkimuksen teko onnistui ja esiin nousseet asiat olivat merkityksellisiä. Tutkimustulokset kertovat ennen kaikkea suurten kaupunkien kirkon erityisnuorisotyöstä, jolla on oma syvälle juurtunut paikkansa syrjäytymisen vastaisessa työssä. Haastateltujen vastaukset kertovat tekijöidensä arjesta ja todellisuudesta, mutta samaan aikaan jotakin myös yhteiskunnasta jossa elämme. Vastaukset antoivat viitteitä tukea tarvitsevista nuorista, perheistä sekä moninaisista ongelmista, mutta myös onnistumisista, työn tärkeydestä sekä monista eri tavoista auttaa ja vaikuttaa. Erityisnuorisotyössä kohdataan ja ollaan läsnä. Siinä toimitaan lähellä ihmistä ja lähellä Jumalaa. Mukaan toimintaan pääsee matalan kynnyksen kautta. Erityisnuorisotyönohjaajat ovat korvaamattomia nuorten ja perheiden rinnalla kulkijoita, joiden työtä tulisi arvostaa enemmän myös julkisesti.

Kaikkein haastavinta tutkimusta tehdessä oli saada haastateltavat. Toinen haastattelutapa olisi voinut osoittautua paljon toimivammaksi, jos vain elämäntilanteeni olisi antanut myöten. Kaikesta huolimatta onnistuin saamaan hyviä vastauksia, jotka auttoivat tutkimusongelmien ratkaisussa ja joiden kautta sai tehdä myös pieniä löytöjä.

Kaiken kaikkiaan olen ihan tyytyväinen työhön kokonaisuudessaan. Kiinnostukseni aihetta kohtaan pysyi vahvana läpi työn moninaisten vaiheiden. Koin myös kasvaneeni ammatillisesti. Kirjallisuutta oli mukava etsiä ja siihen

paneutua. Haastatteluaineiston saatuaani työntekoon heräsi aivan uutta intoa ja luottamusta. Analysointi oli vaivatonta.

Toivon, että tekemäni tutkimus toimisi edes pienenä kannustimena alan työntekijöille tai alasta kiinnostuneille. Vastaisuudessa kartoitusta voisi tehdä laajemminkin ja myös nuorten katsontakannasta. Lakimuutoksia voisi puolestaan tarkastella pienten kuntien kautta.

LÄHTEET

Aaltonen, K. 2011. Nuorisopolitiikka. Teoksessa K. Aaltonen (toim.). Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, 17–18.

Augustinus, A. 2003. Tunnustukset. Helsinki: SLEY-kirjat.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.

Harinen, P., Heikura, M., Lehmus, H. & Vallisto, M. 2008. Tappelua takapenkillä. Kokemuksia kohdennetun nuorisotyön poikien pienryhmätoiminnasta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Heikkinen, M. 2009. Nuorisotyön mieli ja merkitys. Nuoperi. Turku: Turun yliopisto.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Jussila, J., Oinonen, M., Unkuri, J. & Vatanen O. 2004. Aamenesta öylättiin. Kirkon ja uskon sanakirja. Helsinki: Kirjapaja.

Järvinen, K. 1993. Elämä hallintaan – erityisnuorisotyön opas tekijöille. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2000. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpaja.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kemppinen, P. 1999. Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kirkko muutosten keskellä 2004. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000–2003, Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kokkonen, S. & Kokkonen, J. 2008. Kasvattajan ammatti-identiteetti ja persoonallinen kasvu. Teoksessa J. Porkka (toim.). Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten keskus, 237–249.

Lehto, P. 2007. Syrjäytyminen. Mielen terveyden ongelmista. Hyvän mielen puolesta. Saatavissa: http://mielenterveys.info/ongelma_syrjaytyminen.html. Luettu: 15.12.2011

Lybeck, T. & Walldén, J. 2011. Nuorisolain muutokset – monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa K. Aaltonen (toim.). Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, 25–42.

Läsnäolon nuorisotyö 2007. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisnuorisotyön missio, visio ja strategia 2015. Helsinki: Kirkkohallitus, 4.

Nieminen, J. 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Lasten keskus Oy.

Nivala, M. 2005. Nuorisodiakonia ja kirkon erityisnuorisotyö. Teoksessa T. Paananen & H. Tuominen (toim.). Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 143–146.

Rönkä, A. 1996. Syrjäytymisen prosessit ja vastavoimat. Teoksessa Saarinen, E. (toim.). Elämän syrjästä kiinni. Kirkon nuorisotyön keskus. Saarijärvi: Gummerus, 128.

Turkka, I. & Turkka, V. 2008. Icehearts. Joukkue kasvun tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wrede, G.H. 2011. Lapsi- ja perhepolitiikka. Teoksessa K. Aaltonen (toim.). Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, 24.

